

requires appropriate design (including in the myth). Thus, myths exist in authoritarian and democratic societies, but they are based on different mythological logos and reflect different traditions of political culture.

Key words: *political myth, political mythology, social myth, cultural archetype.*

УДК 323.173(045)

Є.В. Рябінін

СЕПАРАТИЗМ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЙОГО ВИЯВЛЕННЯ

Проаналізовано основні підходи до трактування поняття «сепаратизм» та «сецесія». Виявлено основні відмінності у вищезазначених поняттях. Виявлено основні причини, які є каталізатором для посилення сепаратистських та сецесіоністських процесів. В цьому контексті підкреслено, що каталізатором для сепаратистських процесів може бути будь-яка причина, яка використовується населенням регіону, що тяжіє до відокремлення від держави, для посилення тиску на центральну владу для отримання певного набору прав або для створення незалежної держави. Вперше в політичному дискурсі розроблено формулу сепаратизму, використання якої може допомогти центральній владі своєчасно попередити прояв сепаратизму та встановити конструктивний діалог із сепаратистським регіоном для запобігання переведення конфлікту в активну фазу її проявлення. Перелічено основні складові, які впливають на посилення сепаратистських тенденцій в регіоні.

Ключові слова: *сепаратизм, націоналізм, сецесія, формула сепаратизму.*

Питання сепаратизму дуже гостро стоїть на порядку денному в Україні. В деяких країнах колишнього СРСР з тих чи інших причин відбувались військові конфлікти, головною метою яких було отримання незалежності або збільшення прав для тієї чи іншої етнічної групи. Проблема України полягає в тому, що вона є «розколотою» країною, про що йдеться у праці С.Гантінгтона «Зіткнення цивілізацій» [8, с. 255]. Мешканці Західної та Східної України протягом усього часу незалежності держави мали різні погляди на можливі шляхи розвитку держави. Це стосувалося не лише зовнішньополітичних пріоритетів, але й гуманітарних питань (мова, історичні події, релігійні питання). Події 2014 року виявились каталізатором протистояння не лише Заходу та Сходу України, але й двох філософій відносно подальшого розвитку держави.

Ще на початку незалежного існування України було зрозуміло, що жодна сторона не погодиться прийняти протилежну їй філософію, а отже, повинен виникнути військовий конфлікт, що сьогодні й спостерігається в Україні. Питання сепаратизму гостро проявило себе лише після подій 2014 року, до цього періоду політики та експерти його замовчували та робили вигляд, що сепаратизм в активній формі свого проявлення неможливий. Події в АРК в 1995 році та «помаранчева» революція на деякий період стимулювали серйозне обговорення цього питання. Крім того, були знайдені варіанти вирішення проблеми, які не дозволили перевести політичне протистояння в гострий громадянський конфлікт. І якщо в 2004 році в більшій мірі це було протистояння на рівні політичних еліт за економічний вплив в державі, то після подій 2014 року максимально було втягнуто населення всієї держави у громадянське протистояння. Це відбувалось за підтримки також впливових міжнародних акторів (США та РФ), які знаходяться між собою в стані геополітичного конфлікту як таласократична та телурукратична держава, а Україна є полігоном їх зіткнення.

Не менш серйозним в цьому аспекті є ситуація в Іспанії, Іраку, Бельгії, Італії, Росії та інших країнах, в яких етнічні групи намагаються час від часу отримати якомога більше прав або взагалі стати незалежною державою.

Отже, сьогодні є дуже актуальним аналіз в політичному дискурсі такого явища як сепаратизм. Крім того, важливо постійно моніторити ситуацію в потенційно сепаратистському регіоні та заздалегідь розробити варіанти вирішення потенційної проблеми. Отже, метою статті є аналіз такого явища як сепаратизм та методологія його передбачення.

Слід зазначити, що в останній час в українському політичному дискурсі почали приділяти увагу процесам сепаратизму лише із початком військово-політичної кризи в Україні. До цього в переважній більшості аналізувалися такі питання як «ідентичність» та «етнонаціональні проблеми». Вищеперелічені питання знайшли відображення у працях таких відомих українських вчених, як Войналович В.А., Нагорна Л.П., Римаренко С.Ю., Панчук М.І., Котигоренко В.О., Євтюшкін І., Харабуга В. Серед іноземних експертів цим питанням займалися Здравомислов О., Степанов Є., Гарр Т.Р., Тофт М., Бойл К., Енглеберг П. Що стосується безпосередньо питань сепаратизму, то в Україні була захищена лише одна кандидатська дисертація – «Сепаратизм як феномен сучасної політики», автор В.Дівак.

На сьогоднішній день кількість робіт з приводу сучасних подій в Україні збільшилося. Але в переважній більшості вони носять описовий або емоційно-пропагандистський характер. Бракує серйозних праць з цього питання.

Серед фундаментальних робіт стосовно військово-політичної кризи в Україні слід відзначити наступні: «Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій в Україні» [3], «Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України» [4], «Релігійний чинник етнополітичних процесів на Донбасі: історія і сучасність» [1], «Донбас в етнополітичному вимірі» [2].

Всі вище перелічені праці є дуже глибокими та змістовними, але практично кожна з них робить наголос на етнічній складовій військово-політичного конфлікту на Донбасі. Тобто, можна зробити висновок про те, що експерти та науковці в переважній більшості вважають етнічність головним каталізатором сучасних подій в Україні.

Перш за все, слід наголосити на тому, що як серед пересічних громадян, так й в політичному дискурсі не зовсім вірно вживається та розуміється поняття «сепаратизм». В переважній більшості під сепаратизмом розуміється бажання того чи іншого регіону вийти зі складу держави та утворити незалежну державу. Але, в контексті цієї проблеми, слід говорити про сецесію.

Ключовим поняттям, що підкреслює дезінтеграційні тенденції в трансформації політичного простору світу, є сецесія. Цей термін зародився ще в Стародавньому Римі - так називали демонстраційний вихід плебеїв зі складу римської громади і вихід за межі міста. Згодом значення терміна розширилося, його стали трактувати як відділення частини від цілого за умови, що імпульс виходить від самого об'єкта, що відокремлюється. У вузькому розумінні сецесія є вихід частини держави з її складу [6, с. 21].

Дуже вдалим є дефініція сепаратизму, яка надається в Політологічному енциклопедичному словнику, а саме: сепаратизм – це рух за територіальне відокремлення тієї чи іншої частини держави з метою створення нового державного утворення або надання певній частині держави автономії за національними, мовними чи релігійними ознаками. Об'єктивною передумовою його є переважно факт розбіжності етнічних одиниць та державно-політичних утворень. Більшість сучасних держав є поліетнічними. Це часто призводить до спричинення соціальних та етнічних конфліктів. Сепаратизм також можна розглядати і як форму політичної опозиції, суб'єктом якої є

етнічна одиниця, котра складає меншість населення, а об'єктом – політична влада держави, що одночасно репрезентує домінуючий етнос. Сепаратизм припускає вирішення суперечностей між етнічною меншістю та політичною владою шляхом виведення частини території, населенням якої є ця меншість. Виникнення сепаратистського руху можливе за наявності двох умов: по-перше, дискримінація етнічної меншості з боку державної влади, а по-друге, активна національна політична протоеліта, яка б очолила цей рух. Однією з форм дискримінації є культурний імперіалізм, суть якого полягає в тому, що культура так званої великої нації репрезентується як прогресивна, модерна, а культура етнічної меншості розглядається при цьому як примітивна [5, с. 317].

Існує декілька думок стосовно того, що викликає сепаратизм – економічний дисбаланс, культурні чи політичні протиріччя. Слід зазначити, що не існує якоїсь однієї відповіді чи пояснення посилення сепаратистських настроїв в тому чи іншому регіоні. Існує багато прикладів, коли більш розвинені регіони не бажають дотатувати менш розвинені: сепаратистські регіони відрізняються від всієї країни за показниками добробуту, людського капіталу та природних ресурсів. Бідні регіони звинувачують центр в тому, що вони не є достатньо розвиненими та вважають бунтарську активність найбільш привабливою; коли населення регіонів, які розвивалися чи колись належали до різних імперій, а отже, до різних культурно-ментальних систем, не сприймають одне одного; коли представники деяких регіонів країни не сприймають керівництво країни, оскільки воно представляє інші регіони.

В контексті цього питання слід зазначити, що сепаратизм має пройти декілька етапів своєї еволюції. Д.В. Заець зображує регіоналізм, автономізм і сецесіонізм у вигляді фаз континуального вектора дезінтеграції, які послідовно змінюють один одного з посиленням вимог політичної, культурної та економічної самостійності [6, с. 25].

Сецесіоністський рух може формуватися в тому випадку, якщо існуючі кордони не збігаються з «ідеальними». Основним фактором тут є націоналізм, що співвідносить кордон з населенням прилеглих областей і всієї держави в цілому. В.А. Колосов вважає примітивною теорію етнічних природних кордонів, що показує держави з лінгвістичними розломами [6, с. 96].

У політичній географії є розділ лімологія або кордонознавство. Одна з основних її тез свідчить про те, що прагнення до утворення нових кордонів пов'язано з еволюцією групових територіальних ідентичностей. Кордони трактуються як порівняно недавні соціальні конструкти, що створюються спочатку в соціальних уявленнях, а потім вже делімітуються на мапі. Інакше кажучи, населення держави з ustalеними кордонами може дробитися на групи різного масштабу, утворені на основі загальної національної ідентичності, яка пов'язує індивідуумів як один з одним, так і з певною територією з власними кордонами. Відповідно до принципу націоналізму ці уявні кордони сприймаються членами групи-нації як природні і єдино можливі кордони держави, спроба реалізації цих переконань на практиці призводить до утворення сецесіоністського руху.

Кетрін Бойл та П'єр Енглеберт в своїй праці «Первинність політики в сепаратистській динаміці» (Katharine Boyle, Pierre Englebert «The Primacy of Politics in Separatist Dynamics») вважають, що сепаратизм є відповіддю стосовно політичних умов, аніж маніфестацією культурних відмінностей чи експлуатація економічних можливостей. хоча з цією тезою неможливо погодитися. Річ у тому, що невдоволення економічним станом, або якійсь культурні розбіжності є насамперед первинною причиною невдоволення або керівництвом держави, або перебуванням в складі країни взагалі [8]. Саме політична складова вважається єдиною сферою, в межах якої можливо повернути до себе увагу, за необхідністю, навіть агресивно. Проводячи якійсь

культурні заходи неможливо для етносу довести свою оригінальність чи привернути увагу, а якщо культурну ідентичність заполітизувати, роблячи акцент на тому, що центральна влада або інші регіони розглядають її як таку, що повинна бути «знищена», є можливість не лише привернути увагу до себе, а й очолити протистояння центру.

Автори дослідження також надають перелік чинників, які можуть стимулювати сепаратизм:

- чим молодшою є країна, тим більше є можливостей сепаратистських течій;
- чим більше є країна, тим більше можливостей, що країна буде розірвана сепаратистськими течіями;
- політичний режим: демократичні чи авторитарні режими є відносно мирними, тоді як перехідні режими стикаються з сепаратизмом набагато частіше;
- процес демократизації та економічної трансформації призводять до загострення етнічної ідентичності;
- міжнародна атмосфера чи положення в регіоні, де знаходиться країна;
- чим бідніше регіон, тим більше він схильний до сепаратизму [8]. Це не є аксіомою, оскільки ми знаємо про те, що найбільш розвинена Північна Італія воліє незалежності від відсталого в економічному сенсі Півдня. Крім того, заможна Каталонія вважає, що вона сама має можливість вирішити питання сучасного фінансово-економічної кризи, не перебуваючи в складі Іспанії. З іншого боку, бідні регіони висувають центральному керівництву заяви про те, що центр не приділяє їм достатньо уваги в економічному сенсі, вважаючи, що самостійність призведе до більш успішної економічної політики регіону.

Виходячи з вищезазначеного, постає питання – чи можливо дати одну та єдину оцінку сепаратизмові. Багато експертів чи політиків розглядає його лише через негативну призму, відстоюючи тезу про важливість збереження країни в межах існуючих кордонів. Сепаратизм – це прагнення до, з одного боку, руйнації держави, а з іншого боку, до державотворення. І чи можна робити однозначні вислови про те, що сепаратизм є якимось негативним явищем. Якщо сепаратизм відбувається без кровопролиття та демократичними методами, це є вірним вирішенням проблеми, коли етнос не має бажання мешкати в одній державі з іншим етносом, який є державотворчим та пригнічує цей народ, нав'язуючи свою модель розвитку всього суспільства. Після розділення країни той чи інший етнос не пропадає, а, навпаки, має можливість самостійно налагодити розвиток своєї країни та інтегруватися у світове суспільство. Таким прикладом є Чехія та Словаччина, країни Балтії, деякі країни колишньої Югославії.

Для кожної держави, яка може зіткнутися з проблемами сепаратизму, слід максимально чітко та глибиною проаналізувати причини, які можуть стати катализатором сепаратистських процесів. Автор статті пропонує свій погляд стосовно цього аналізу та перелічує ті складові, яким повинна приділятися увага. Крім того, автор пропонує розроблену ним формулу сепаратизму, яка також може дати відповідь стосовно ступеня схильності того чи іншого регіону до сепаратизму, а саме:

$$P_{ij} = \frac{X - X_{\min}}{X_{\max} - X_{\min}}$$

в якій P_{ij} – стандартизована оцінка, X – фактичний показник об'єкту, $X_{\min} = 1$ ранжування йде від 0 до 1, чим ближче показник до 1, тим вище вірогідність сепаратизму.

Отже, для цієї формули мають бути використанні наступні складові:

Перша група складових – Характеристика групи:

мова

Кількість балів	Характеристика складової
-----------------	--------------------------

1	мешканці регіону розмовляють на тій ж саме мові що і вся держава
2	змішана, але переважає державна мова
3	змішана, але переважає мова етносу (не державна)
4	тільки на мові свого етносу

віросповідання

Кількість балів	Характеристика складової
1	віросповідання така ж як і у всій країні
2	з деякими відмінностями
3	абсолютно інша, ніж в більшості регіонів країни

традиції і свята

Кількість балів	Характеристика складової
1	традиції і свята такі ж як і у всій державі
2	з деякими відмінностями
3	абсолютно інша, ніж в більшості регіонів держави

концентрація етногрупи

Кількість балів	Характеристика складової
1	розкидані по території всієї держави
2	є меншістю в регіоні
3	є більшістю в регіоні
4	сконцентрована в цілому регіоні

історичні чинники

Кількість балів	Характеристика складової
1	не мала автономії в складі держави раніше
2	не мала суверенітету
3	мала автономний статус в державі
4	перебувала в складі іншої держави, в якій проживає її споріднена група
5	була незалежною

досвід сепаратизму

Кількість балів	Характеристика складової
1	не проявляла сепаратистських тенденцій
2	заявляла про бажання отримати автономію
3	заявляла про бажання возз'єднатися зі спорідненою групою в іншій країні
4	заявляла про бажання отримати незалежність

Друга група складових – Рівень обмежень розвитку регіону:

політична участь

Кількість балів	Характеристика складової
1	є повний доступ до політичної влади без обмеження
2	бере участь в політичному житті держави, але не робить певного впливу
3	виключена з процесу прийняття рішень

економічна дискримінація

Кількість балів	Характеристика складової
1	отримує достатньо коштів з державного бюджету, не обмежена в можливості вести економічну діяльність
2	віддає в бюджет більше коштів, ніж отримує назад
3	наражається на серйозну дискримінацію, можливість вести економічну діяльність обмежена

обмеження щодо мови

Кількість балів	Характеристика складової
1	не відчуває обмежень
2	відчуває невеликі обмеження
3	діловодство державною мовою, але в побуті - мова меншини
4	тотальна дискримінація зі спробами заборонити мову на всіх рівнях

організація і презентація групи

Кількість балів	Характеристика складової
1	представлена в органах влади
2	слабо представлена в органах влади на рівні держави, і тільки представлена на місцевому рівні
3	не представлена окремою партією навіть на місцевому рівні

політичне і культурне невдоволення

Кількість балів	Характеристика складової
1	не висловлює невдоволення політичною ситуацією в країні
2	вимагають зниження дискримінації
3	політично незадоволені і вимагають автономії
4	політично незадоволені і вимагають незалежності

методи вимог

Кількість балів	Характеристика складової
1	немає конкретних вимог, все влаштовує

2	висловлюють вимоги в законному порядку через інститут депутатства
3	вимоги на мітингах і демонстраціях
4	застосування сили, терору

конфлікти з центральною владою

Кількість балів	Характеристика складової
1	немає конфліктів, повне взаєморозуміння
2	політичне несприйняття влади
3	проведення демонстрацій проти влади
4	силова агресія проти влади

Третя група складових – Зовнішній вплив:

існування спорідненої групи за кордоном

Кількість балів	Характеристика складової
1	спорідненої групи не існує
2	родинна група існує

допомога спорідненої групи за кордоном

Кількість балів	Характеристика складової
1	матеріальна допомога не надається, тільки культурні зв'язки
2	надає допомогу частково
3	надає серйозну фінансову допомогу

надання політичної допомоги

Кількість балів	Характеристика складової
1	не надає
2	лобіює інтереси групи на рівні місцевого і центрального урядів
3	різке вимога від центрального уряду відмовитися від тиску на групу, якщо таке присутнє

військова допомога

Кількість балів	Характеристика складової
1	допомоги не надає
2	невеликі поставки озброєння
3	значні поставки зброї,

підтримка з боку міжнародних інститутів та організацій (ООН, ЄС, НАТО)

Кількість балів	Характеристика складової
1	підтримки немає
2	слабка підтримка
3	стабільна підтримка і фінансування

прагнення зовнішніх акторів приєднати регіон

Кількість балів	Характеристика складової
1	такий намір відсутній
2	намір присутній, однак дуже слабкий
3	робить спроби приєднання і постійно робить заяви про це
4	є пунктом програм політичних партій і офіційною позицією влади

політично активні родинні групи за кордоном

Кількість балів	Характеристика складової
1	не мають родинних груп за кордоном
2	етнос хоче об'єднатися зі спорідненою групою, який не прагне до об'єднання
3	є родинна група, яка прагне до об'єднання

Четверта група складових – Конфліктний потенціал з центральною владою:

наявність міжгрупового конфлікту в минулому

Кількість балів	Характеристика складової
1	конфлікту не було
2	конфлікти були, але незначні
3	конфлікти були і досить жорстокі

наявність міжгрупових конфліктів чи неприязні в сьогоденні

Кількість балів	Характеристика складової
1	конфліктів немає
2	конфліктний потенціал незначний
3	конфлікт існує, але без фізичного насильства
4	конфлікт присутній із взаємним фізичним знищенням

заяви політиків щодо етногрупи

Кількість балів	Характеристика складової
1	дискримінаційних заяв немає
2	заяви незначні і не часті
3	повна дискримінація і образливі заяви на адресу етногрупи

протести етногрупи

Кількість балів	Характеристика складової
1	протестів немає
2	незначні
3	часті

повстання і бунти

Кількість балів	Характеристика складової
1	немає

2	рідкісні
3	часті

громадянська війна

Кількість балів	Характеристика складової
1	ніколи не було
2	була в історії держави
3	уповільнена
4	активна із застосуванням важкого озброєння

репресії центральним урядом

Кількість балів	Характеристика складової
1	не здійснюються
2	залякування і арешти
3	застосування насильства (катування)
4	жорстокі вбивства (систематичні вбивства)
5	етнічні чистки, застосування важкого озброєння проти мирного населення / етнічної групи.

Використавши ці складові в формулі сепаратизму на прикладі деяких регіонів світу, маємо наступні показники:

регіон	Показник схильності до сепаратизму
Косово та Метохія	0,74
Каталонія	0,32
Чечня	0,67
Донбас	0,81
Південна Осетія	0,78
Абхазія	0,70
Іракський Курдистан (до повалення С.Хусейна)	0,79
Турецький Курдистан	0,80
Нагірний Карабах	0,90
Закарпаття	0,39
Чернівецька область	0,34
Хорватія в складі СФРЮ	0,70
Корсика	0,26
СУАО	0,58
Південь Нігерії	0,46

Як бачимо із таблиці, чим ближче показник до 1, тим вище можливість сепаратистських процесів в регіоні. На думку автора, керівництво держави повинно розмірковувати над цим питанням, якщо показник складає більше ніж 0,50.

Отже, в сучасних умовах, процеси сепаратизму в деяких регіонах загострюються та перетворюються в локальні війни, що може викликати геноцид або гуманітарну інтервенцію з боку впливових акторів міжнародних відносин, яка ще більше може призвести до руйнації країни та може дестабілізувати цілий регіон, як це трапилося на

теренах колишньої Югославії. В більшості своїй сепаратизм є етнічним явищем, а отже, представляє собою складний та багатоаспектний суспільно-політичний феномен. Приймаючи до уваги всю багатоаспектність та унікальність кожної ситуації, не існує однакових механізмів вирішення таких конфліктів. Крім того, такому питанню як сепаратизм слід приділяти багато уваги на перших етапах його прояву.

Список використаних джерел

1. Войналович В. А. Релігійний чинник етнополітичних процесів на Донбасі: історія і сучасність / В.А. Войналович, Н.І. Кочан. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. – 303 с. ; Voinalovych V. A. Relihiinnyi chynnyk etnopolitychnykh protsesiv na Donbasi: istoriia i suchasnist / V.A. Voinalovych, N.I. Kochan. – Kyiv : Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy. – 303 s.

2. Донбас в етнополітичному вимірі. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2014. – 584 с. ; Donbas v etnopolitychnomu vymiri. – Kyiv : Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2014. – 584 s.

3. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні / ред. кол. О. Рафальський, В. Войналович, Л. Нагорна. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. – 512 с. ; Etnopolitychnyi kontekst sotsiokulturnykh transformatsii u suchasniï Ukraini / red. kol. O. Rafalskyi, V. Voinalovych, L. Nahorna. – Kyiv : Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2017. – 512 s.

4. Кривицька О. В. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України / О.В. Кривицька. – Київ : Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. – 328 с. ; Kryvytska O. V. Demarkatsiini linii v etnopolitychnomu prostori Ukrainy / O. V. Kryvytska. – Kyiv : Instytut politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy, 2015. – 328 s.

5. Політологічний енциклопедичний словник : навч.посіб. / за ред. Ю. С. Шемшученка та ін. ; упоряд. В. П. Горбатенко та ін. – Київ : Генеза, 1997. – 400 с. ; Politolohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk : navch.posib. / za red. Yu. S. Shemshuchenka ta in. ; uporiad. V. P. Horbatenko ta in. – Kyiv : Heneza, 1997. – 400 s.

6. Попов Ф. А. География сецессионизма в современном мире / Ф. А. Попов. – Москва : Новый Хронограф, 2012. – 672 с. ; Popov F. A. Geografiya setsessionizma v sovremennom mire / F. A. Popov. – Moskva : Novyy Khronograf, 2012. – 672 s.

7. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций / С.Хантингтон. – Москва : АСТ, 2007. – 571 с. ; Khantington S. Stolknovenie tsivilizatsiy / S.Khantington. – Moskva : AST, 2007. – 571 s.

8. Boyle K. The Primacy of Politics in Separatist Dynamics : Paper presented at the annual meeting of the International Studies Association [Electronic resource] / K. Boyle, P Englebert. - Mode of access : http://cega.berkeley.edu/assets/miscellaneous_files/wgape/10_Englebert.pdf

Стаття надійшла до редакції 10.05.2018 р.

Y. Ryabinin

SEPARATISM AND METHODOLOGY OF ITS REVEALING

The article is devoted to such a pressing problem as separatism. Some experts say that separatism is a problem of the past, but the author emphasizes that the XXI st century will be the century of identification factor increasing that will influence the nationalistic issues. The author underlines that such phenomena as nationalism, regionalism is the basis of the separatism movements that can lead to military conflicts. It is underlined that the separatism could be catalyzed not only by inner factors but also by outside ones, especially nowadays, when the structure of the world is being changed by the influential actors of the foreign affairs.

The author presents the concept that the collapse of the Soviet Union and collapse of the bipolar system of foreign affairs after the end of the Cold war inspired the change of the safety architecture in the whole world. Besides the author highlights the differences between such notions as “separatism” and “secession”. It is underlined that catalyst for separatism processes could be any reason that is used by the region population in order to press on the state’s government to gain certain rights or for creation of their own independent state. For the first time in political discourse the formula of separatism has been worked out and presented in the article according to which it is possible to predict whether the region is inclined to separatism processes or not. The main factors are enumerated that may become a catalyst of separatism processes in this or that region.

The author emphasizes that taking into account the fact that in the majority of cases almost countries are heterogeneous they have to analyze the possibility of separatism tendencies and process and try to satisfy the needs and demands of the potentially separatism region in order to prevent full scale war and possible collapse of the state.

Key words: *separatism, nationalism, secession, separatism formula.*

УДК 32.019.51:061.2

Е.О. Татай

КЛАСИФІКАЦІЯ НАПРЯМІВ ДІЯЛЬНОСТІ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У КОНТЕКСТІ РИЗИКІВ ЇХ ДЕСТРУКТИВНОГО ВПЛИВУ НА СУСПІЛЬСТВО

У статті напрями діяльності громадських організацій класифікована за обсягом осіб, задля яких така діяльність здійснюється та типом блага, що вона створює. Зроблений висновок, що така класифікація виявляє напрямки діяльності, щодо яких є ризик їх використання задля неефективного перерозподілу ресурсів у суспільстві.

Ключові слова: *громадська організація, колективні дії, деструктивний вплив, прихована конкуренція, постійне вирішення ситуації, надмірне фінансування*

В умовах становлення громадянського суспільства в Україні тематика громадських організацій завжди користувалась увагою вітчизняних науковців. Додаткову актуальність дослідження різноманітних аспектів діяльності громадських організацій отримує внаслідок зростання громадської активності після 2014 р. та інтенсифікації міжнародної допомоги третьому сектору (у тому числі активізації міжнародних недержавних організацій на території України). Наприклад, Н. Котенко, С. Карпенко дослідили різновиди неурядових організацій, джерела їх фінансування та особливості функціонування, зв'язки об'єднань та оточуючого середовища. Актуальна статистика щодо громадської активності в Україні проаналізована в роботах Т. Нікітіна та Т. Любиви. Питання громадської активності вивчали Т. Саврасова-В'юн, Л. Комашко, С. Сальніков. Увагу протиріччям фінансування організацій приділили Б. Буткевич, В. Васютин, А. Лаврик. Інформаційно-правове забезпечення діяльності громадських організацій дослідив М. Цв'юк, узагальнюючи закордонні практики регулювання діяльності НДО.

На відміну від зарубіжних досліджень у вітчизняному політологічному дискурсі переважають оптимістичні погляди на характер впливу ГО на оточуюче суспільство. Це призводить до недостатнього глибокого висвітлення зв'язків ГО та оточуючого суспільства в українських наукових працях. Діяльність громадської організації пов'язана